

การประยุกต์พุทธธรรม
ในการบริหาร การศึกษาคณะบุคคลากร

นายวีระ อัมพันธ์สุข

004888

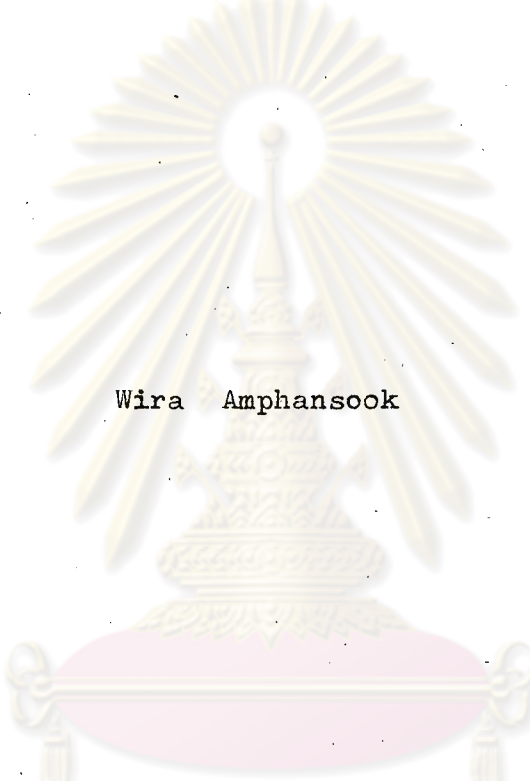
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๘

APPLICATION OF BUDDHIST DHAMMA
TO EDUCATIONAL PERSONNEL ADMINISTRATION

Wira Amphansook

A Thesis Submitted in Partial Fullfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Educational Administration

Graduate School

Chulalongkorn University

1975

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

(Handwritten signature)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

(Handwritten signature)

ประธานกรรมการ

(Handwritten signature)

กรรมการ

(Handwritten signature)

กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การประยุกต์พุทธธรรมในการบริหารการศึกษาคานบุดลากร

ชื่อ

นายวีระ อัมพันสุข

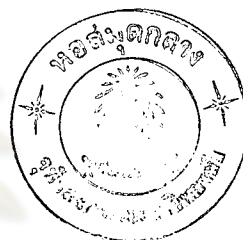
แผนกวิชา

บริหารการศึกษา

ปีการศึกษา

๒๕๑๓

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อชี้ให้เห็นว่าหลักธรรมในพระพุทศศาสนาบางประการใช้ในการบริหารการศึกษาคานบุดลากรได้เป็นอย่างดี เช่น สติ-สัมปชัญญะ และ ทิธี-โอตทัปปะใช้ในการปกครองตนเอง

๒. เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมในพระพุทศศาสนาสำหรับใช้เป็นรากฐานของการบริหารการศึกษา คานบุดลากรในคานตาง ๆ เช่น การปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา และการเสริมสร้างสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา คือ พรหมวิหาร ๔, สัมปปริสชธรรม ๓, สังคหวัตถุ ๔, ชันติ-โสรัจจะ, ปธาน ๔, อิทธิบาท ๔, เวสารัชชกรณธรรม ๕ และ มรรค ๘

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยคนควาแบบสำรวจ ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

๑. สำรวจเพื่อให้ได้ปัญหาสำคัญที่ประสบอยู่ในการบริหารการศึกษา คานบุดลากรในปัจจุบัน

๒. ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อทำการสำรวจนั้น ได้ริเริ่มใช้หลักการ ๑๐ ประการ ซึ่งอาจเทียบได้กับหลักบริหารงานบุคคลแผนใหม่ เป็นแนวในการบริหารบุคลากร

๓. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม ยืนยันว่าหลักธรรมดังกล่าวนี้ใช้แก้ปัญหาในการบริหารบุคลากรได้จริง และเป็นเครื่องมือที่ดีในการบริหารบุคลากรอีกด้วย

ก. เพื่อให้ได้มาซึ่งผลขั้นสุดท้ายของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม ๒ ชนิด (แบบสำรวจความคิดเห็น และแบบสอบถามชนิดให้ตอบไข้อย่างเต็มที่) เป็นเครื่องมือของการวิจัย สนับสนุนด้วยกลุ่มตัวอย่างชนิดที่มีความมุ่งหมาย คือ กลุ่มผู้บริหาร (ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการในโรงเรียนรัฐบาล และ วิทยาลัยของรัฐบาลรวมทั้งหมด ๑๐๐ คน จาก ๔ ภาค) และกลุ่มครู (พระสงฆ์ทรงคุณวุฒิฝ่ายบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ คานพระพุทธรักษา นักบริหารการศึกษาทั่วไป และนักวิชาการ คานบริหารการศึกษา รวมทั้งหมด ๒๕ ท่าน ใน ๔ จังหวัด)

ข. การสุ่มตัวอย่างชนิดที่มีความมุ่งหมายได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

๑. ผู้บริหารการศึกษา ๘๓ คน (๘๓ %) เห็นว่าพุทธธรรมสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการบริหารบุคลากรได้จริง

๒. ผู้บริหารการศึกษา ๘๗ คน (๘๗ %) เห็นว่าพุทธธรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารบุคลากรประสบความสำเร็จจริง

๓. ผู้บริหารการศึกษา ๘๔ คน (๘๔ %) เชื่อว่า การบริหารจัดการ (ระดับหนึ่ง ของสัมมาสมาธิ) ช่วยให้การบริหารบุคลากรประสบความสำเร็จจริง

4

Thesis Title Application of Buddhist Dhamma to Educational
 Personnel Administration

Name Mr. Wira Amphansook

Department Administration

Academic Year 1974

ABSTRACT

Purpose of this research

1. To verify the fact that certain Buddhist Dhammas are highly applicable to educational personnel administration, namely, using Sati-Sampajañña, and Hiri-Ottappa for self-control.

2. To promote the study of Buddhist Dhammas as the foundation of educational personnel administration in various fields, for example, the control of subordinates, and promoting human relationships, namely, Prammavihāra 4, Sappurisodhamma 7, Saṅgahavatthu 4, Kanti-Soracca, Padhāna 4, Iddhipāda 4, Vesārajjakaranadhamma 5, and Magga 8.

Research Procedures

The survey - type research is used in this study. The main steps in the inquiry are :

1. To locate significant problems in educational personnel administration facing us today.

2. To construct the questionnaires, introducing for the first time the ten Buddhist Dhammas, which are comparable to modern personnel administration principles, as main principles in personnel work.

3. The responses from the questionnaires confirm the facts that the ten Buddhist Dhammas could solve many problems, and successfully serve as instruments, in personnel administration.

A. Two types of questionnaires are used, namely, the opinionnaires, and the unrestricted type, to be answered by 100 selected administrators (headmasters, principles and directors in government schools and colleges) from 4 different geographical regions of the country, on the one hand; and also by 25 selected famous Scholars (learned Buddhist priests, learned Buddhist Scholars, educational executives, and Scholars in the field of educational administration), from 4 provinces, on the other hand.

B. The Purposive-Sampling method is used in conducting the study.

Research Findings

1. 93 administrators (93 %) confirmed that the Buddhist Dhammas could effectively solve problems in personnel work.

2. 97 administrators (97 %) confirmed that the Buddhist Dhammas are useful instruments for successful personnel administration.

3. 94 administrators (94 %) expressed the belief that mental training (which is the basic level of Samma Samadhi) would contribute to successful personnel administration.

คำนำ

งานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการศึกษาในหัวข้อ "การประยุกต์พุทธธรรมในการบริหารการศึกษาค้นบุคลากร" เป็นความพยายามของผู้วิจัยที่ตั้งใจจะเชิญชวนให้ผู้บริหารการศึกษาทั้งหลายพร้อมใจกันสนใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ในฐานะที่หลักธรรมบางประการอาจประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารการศึกษาค้นบุคลากรที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในยุคพัฒนาทั้งปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี ความพยายามอีกประการหนึ่งก็คือมุ่งหมายจะจูงใจให้ผู้บริหารได้ทดลองเลือกหลักธรรมที่ปรากฏเป็นผลของการวิจัยโดยศึกษาจากกรณีตัวอย่างและแนวคิดของผู้ประกอบการพิจารณา เพื่อใช้แก้ปัญหาการบริหารบุคลากรให้ประสบความสำเร็จ เป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้ตนเองเกิดความประทับใจ และเพิ่มพูนความศรัทธาในหลักธรรมหัวข้ออื่น ๆ ด้วยความสมัครใจ ถ้าผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยและพอใจใช้หลักธรรมแก้ปัญหาการบริหารบุคลากรรวมทั้งใช้เป็นปัจจัยดำเนินการบริหารการศึกษาค้นบุคลากร ก็อาจปรากฏเป็นโฉมหน้าใหม่ทางการศึกษาค้นการบริหารบุคลากรในวงการศึกษาของไทยโดยมิได้คาดหมายก็ได้

ผู้วิจัยจำเป็นต้องประมวลความรู้ที่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยมารวมลงไว้เพื่อช่วยเสริมให้การค้นคว้าวิจัยมีความสมบูรณ์ตามสมควร และเพื่อให้ความรู้เหล่านั้นเป็นสื่อประสานความคิดรวบยอดของผู้บริหารแต่ละคนกับพุทธธรรมให้ผสมผสานกันเป็นแนวคิดใหม่ในเชิงของการบริหารบุคลากรในแนวเดียวกันหรือแนวที่ใกล้เคียงกัน หากผู้บริหารอ่านด้วยความพึงพอใจ คราวนี้โดยตลอดก็ย่อมจะเข้าใจผลการวิจัยอย่างแจ่มแจ้งและเห็นประโยชน์ หนึ่ง เพื่อเสริมความเข้าใจสำหรับผู้อ่านทั่วไปและเพื่อสนับสนุนผู้บริหารที่มีความสนใจเป็นพิเศษโดยประสงค์จะค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติม ผู้วิจัยก็ได้จัดให้มีภาคผนวก ก. กับภาคผนวก ข. เป็นภาคสมทบงานวิจัยอีกส่วนหนึ่งแยกไว้ต่างหาก

งานวิจัยครั้งนี้จะไม่สำเร็จหากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย กล่าวคือ ก่อนเริ่มคนควาวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สาธร หัวหน้าแผนก วิชาการ การศึกษา ได้กรุณาให้ความรู้บางประการ เกี่ยวกับการบริหาร การศึกษา คำนมูลการ และการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ได้เมตตาสละเวลา อันมีค่าและเวลาพักผ่อนส่วนตัวในวันหยุดราชการ ให้คำแนะนำปรึกษาตรวจแก้งานวิจัย อย่างถี่ถ้วนทุกระยะ ส่วนระหว่างการทำเนิการวิจัย ผู้วิจัยก็ได้รับความรู้ ความ คิดเห็นและประสบการณ์หลายทางด้วยกัน เช่น การบรรยายสรุป การให้คำปรึกษา- หารือ และการสัมภาษณ์โดยพระสงฆ์ทรงคุณวุฒิและครูในคานพระพุทธานุศาสนานหลายทาน เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ, รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน รองปลัดทบวง- มหาวิทยาลัยของรัฐ, ดร. ศรีปริญญา रामโกมุท รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ดร. บรรพต วีระสัย คณบดีคณะรัฐศาสตร์มหา- วิทยาลัยรามคำแหง, ดร. ทองอินทร์ วงศ์โสธร อาจารย์ประจำแผนกวิชาวิจัยการ- ศึกษา คณะครุศาสตร์ และ ดร. วีรยุทธ วิเชียรโชติ รวมทั้งการได้ขอมูลกลับคืน มาครบถ้วนจากผู้บริหาร และผู้รู้คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

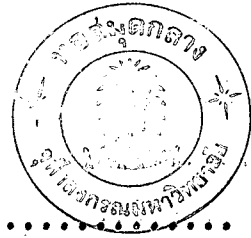
ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือโดยนัยที่กล่าวแล้วข้างต้น เป็นผลให้งานวิจัย ปรากฏออกมาเป็นรูปเล่มในที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการ วิจัยไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง.

วีระ อำพันสุข.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
คำนำ	๑๑
รายการตารางประกอบ	๑๒
รายการแผนภูมิประกอบ	๑๓
บทที่	
๑ บทนำ	๑๔
ความเป็นมาโดยทั่วไปของปัญหา	๑๕
ความสำคัญของปัญหาการบริหารบุคลากร	๑๖
ภูมิหลังของการวิจัย	๑๗
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑๘
สมมุติฐานของการวิจัย	๑๙
วิธีทำการวิจัย	๒๐
ปรัชญาของการวิจัย	๒๑
ขอบเขตและความจำกัดของการวิจัย	๒๒
ข้อตกลงเบื้องต้น	๒๓
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	๒๔
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	๒๕
๒ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๒๖
แนวความคิดพื้นฐานของนักการศึกษา	๒๖
ทฤษฎี, ระบบและกระบวนการเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	๒๗
พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคลากร	๒๘
หลักการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๙
การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย	๓๐

บทที่

๓	ผลการวิจัย	๓๕
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๓๕
	ประมวลปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารบุคลากร	๔๓
	ผลการเปรียบเทียบหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารบุคลากร	๔๘
	ผลการเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของหลักธรรม	๑๐๐
	ผลการเปรียบเทียบหลักการบริหารงานบุคคลกับหลักธรรม.....	๑๐๑
๔	การอภิปรายผลการวิจัย	๑๐๓
	การเปรียบเทียบกระบวนการบริหารบุคลากร	๑๐๓
	การอภิปราย	๑๑๐
	ผลการวิจัยรวบยอด	๑๑๘
	วิจารณ์ผลการวิจัย	๑๒๐
	การเข้าถึงหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารบุคลากร	๑๓๓
๕	สรุปการวิจัยและขอเสนอแนะ	๑๓๘
	ขอสรุป	๑๓๘
	ขอเสนอแนะที่เสริมผลการวิจัย	๑๔๓
	ขอเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคต	๑๔๘
	ประโยชน์ในทางประยุกต์ของผลวิจัย	๑๔๘

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติการศึกษา

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

๑.	การเปรียบเทียบหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารบุคลากรโดยตรง	๔๔
๒.	การเปรียบเทียบหลักธรรมที่ใช้เสริมการบริหารบุคลากร	๔๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่

หน้า

- ๑. การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของหลักธรรมที่ใช้ในการบริหาร
บุคคลากรโดยตรง ๑๐๑
- ๒. การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของหลักธรรมที่ใช้เสริมการ
บริหารบุคคลากร ๑๐๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย